

1792-ben nemességet nyert „Müllersheim“ előnévvel, melyben talán éppen eredeti román neve rejtőzik.

Orvosi teendői mellett tevékeny részt vett az erdélyi románok közművelődési mozgalmaiban is. 1782-ben a Főkormányzshékhez intézett emlékiratában azt kérte, hogy Erdélyben a román elemi népiskolák számát szaporítsák. 1784-ben megbízzák azzal, hogy a román parasztfelkelést (Horia-féle) lecsendesítse. Hasznos könyveket írt a méhészetéről, német—román nyelvtant szerkesztett, a szép szónoki beszéd felépítésére retorikai könyvet állított össze és román nyelvű világtörténelmet írt. Hogy az erdélyi románok közművelődését hathatósabban előmozdítsa, erkölcsi és gazdasági tartalommal olesó hírlapot akart szerkeszteni a nép számára. Törekvései azonban a politikai tényezők magatartása miatt nem sikerültek. Ő volt az első, aki román hírlap kiadását megkísérelte. Mennyire szívében viselte fájának érdekeit, jellemző erre, hogy orvosi, tanári és irodalmi munkássága mellett időt tudott szakítani arra is, hogy ipari vállalatokkal is foglalkozzék. Szülőfalujában posztó-malmot (ványolót) alapított. Az egyetemi katedra fényénél is nemzete boldogulásáért és jobb jövőjéért küzdött. 1815. március 16-án halt meg. Sokoldalú tevékenységével előkelő helyet biztosított magának Erdély művelődésében.

Nem volna érdektelen kutatás tárgyává tenni, hogy Piuariu-Molnár milyen viszonyban volt a kolozsvári piaristákkal, akiknek vezetése alatt állott abban az időben a kolozsvári Akadémia.

Lupaş professor tanulmánya végén latin és német nyelvű okmányokat közöl, melyek Piuariu-Molnár életére és működésére vonatkoznak. A tudós szerző ezzel a tanulmányával nemesak román, hanem magyar szempontból is értékes munkát végzett.

DR. JÓZSA JÁNOS.

Lupaş, Ioan: Un vlădică român năpăstuit la anul 1638. Cine putea fi? Bucureşti, 1939.

(A Román Tudományos Akadémia kiadása.)

Ebben a dolgozatában Lupaş professor az erdélyi román görögkeleti egyház történetének egy részletkérdését boncolgatja. Nyugodt és megfontolt fejtegetéseiben annak a román püspöknek a nevét szeretné tisztázni, akit 1638. nyarán I. Rákóczy György, paphoz nem méltó életmódja miatt, levetkőztetett és megvesszőztetett a gyulafehérvári román templom előtt, majd teméntelen vagyonát elkobozta. Az érdekes előadásban alkalmunk van megismerni azoknak az összeköttetéseknek néhány jelenetét, melyek I. Rákóczy György és az erdélyi román egyházfők között fennállottak.

Lupaş professor úgy gondolja, hogy a kipellengérezett püspök valószínűleg Dosofteiu nevű máramarosi püspökkel azonos, akit I. Rákóczy György 1634-ben erősített meg a püspöki székbén. Rákóczy és Dosofteiu később összekülönböztek és ez vezetett az 1638. évi meghurcoltatáshoz.

Az ilyen apró mozzanatok feltárása nemesak érdekes, hanem más színezetű is adnak egyik-másik korszaknak és nagyban hozzájárulnak a magyar és román nemzet kölcsönös megismeréséhez.

DR. JÓZSA JÁNOS.